

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

της 14ης Ιανουαρίου 1997 *

1. Με αίτηση που υπέβαλε για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, η Tariefcommissie (Κάτω Χώρες) εγείρει ένα ζήτημα αρχής, δηλαδή το ζήτημα του καθεστώτος που έχει εφαρμογή στις εισαγωγές στην Κοινότητα εμπορευμάτων καταγωγής τρίτης χώρας αλλά προελεύσεως υπερπόντιας χώρας ή εδάφους (στο εξής: ΥΧΕ), όπου τα εμπορεύματα είχαν τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία.

2. Το προδικαστικό ερώτημα ανέκλυσε στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε μια επιχείρηση κατά της διοικήσεως των Κάτω Χωρών, αμφισβητούσα την επιβολή των δασμών τους οποίους η εν λόγω διοίκηση απαιτούσε σε σχέση με εμπόρευμα το οποίο εισήχθη μεν από τις Ολλανδικές Αντίλλες, αλλά ήταν καταγωγής Κολομβίας.

Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία της κύριας δίκης

3. Στις 24 Ιουνίου 1991, η εταιρία Road Air BV (στο εξής: Road Air) υπέβαλε στις τελωνειακές αρχές του αεροδρομίου του Schiphol (Κάτω Χώρες) διασάφηση εισαγωγής για 7 kg. εκχυλίσματος καφέ σε σκόνη καταγωγής Κολομβίας, εμπόρευμα το οποίο

είχε τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία στις Ολλανδικές Αντίλλες.

4. Στις 25 Ιουνίου 1991, το εμπόρευμα κατατάχθηκε στη διάκριση 2101 10 11 του Κοινού Δασμολογίου, στην οποία αντιστοιχούσε τότε δασμός ανερχόμενος στο 18 % της δασμολογητέας αξίας. Το καταβληθέν ποσό ανήλθε συνεπώς σε 54,40 ολλανδικά φιορίνια (HFL).

5. Η Road Air αμφισβήτησε την εν λόγω επιβολή δασμού και ζήτησε από την Tariefcommissie να της επιστρέψει το ποσόν που είχε καταβάλει. Κατά τη Road Air, τα άρθρα 132, 133 και 134 της Συνθήκης ΕΚ δεν επιτρέπουν την επιβολή δασμών επί της εισαγωγής στην Κοινότητα εμπορευμάτων προοριζομένων για κατανάλωση στις ΥΧΕ, έστω και αν κατάγονται από τρίτες χώρες.

6. Οι ολλανδικές τελωνειακές αρχές απέρριψαν την ένσταση αυτή, για τον λόγο ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων καταγωγής ΥΧΕ ισχύει για τα προϊόντα που κατάγονται από τις εν λόγω χώρες και εδάφη, αλλά όχι για τα προϊόντα που κατάγονται από τρίτες χώρες και απλώς διήλθαν από τις ΥΧΕ.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

7. Η Tariefcommissie, έχοντας αμφιβολίες ως προς την κοινοτική ρύθμιση που έπρεπε να εφαρμόσει, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το τέταρτο μέρος της Συνθήκης ΕΟΚ, ειδικότερα δε τα άρθρα 132, παράγραφος 1, 133, παράγραφος 1, και 134, την έννοια ότι στις 25 Ιουνίου 1991 δεν έπρεπε να επιβληθεί δασμός κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα εμπορευμάτων τα οποία βρισκόνταν σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός χώρας συγκαταλεγμένης μεταξύ των υπερπόντιων χωρών και εδαφών, ανεξάρτητα από το αν τα εμπορεύματα αυτά κατάγονταν από τις υπερπόντιες χώρες και εδάφη ή από τρίτες χώρες, και, επομένως, κατά παρέκκλιση από τις αποφάσεις 86/283/ΕΟΚ και 91/110/ΕΟΚ του Συμβουλίου;»

Οι εφαρμοστέες διατάξεις

8. Το άρθρο 227 της Συνθήκης ΕΟΚ ορίζει το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της. Στην παράγραφο 3, επεκτείνει το πεδίο αυτό στις ΥΧΕ που αναφέρονται στο παράρτημα IV και διευκρινίζει ότι για τις εν λόγω χώρες και εδάφη «ισχύει το ιδιαίτερο καθεστώς συνδέσεως που ορίζεται στο τέταρτο μέρος της Συνθήκης». Από το 1964, οι Ολλανδικές Αντίλλες συγκαταλέγονται μεταξύ των ΥΧΕ.

9. Το άρθρο 3, στοιχείο ρ', της Συνθήκης ΕΚ¹ ορίζει ότι η δράση της Κοινότητας

περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπει η παρούσα Συνθήκη, «τη σύνδεση με τις υπερπόντιες χώρες και εδάφη, με σκοπό την αύξηση των συναλλαγών και την προώθηση με κοινή προσπάθεια της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης».

10. Το τέταρτο μέρος της Συνθήκης (που περιλαμβάνει τα άρθρα 131 έως 136) τιτλοφορείται «η σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών». Σύμφωνα με το άρθρο 131, σκοπός της συνδέσεως αυτής είναι η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως των χωρών και εδαφών και της δημιουργίας στενών οικονομικών σχέσεων μεταξύ αυτών και της Κοινότητας στο σύνολό της.

11. Το άρθρο 132 της Συνθήκης ορίζει ότι:

«Η σύνδεση έχει τους εξής σκοπούς:

1. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν στις εμπορικές τους συναλλαγές με τις χώρες και εδάφη το καθεστώς που διέπει τις μεταξύ τους σχέσεις δυνάμει της παρούσας Συνθήκης.

¹ — Όπως τροποποιήθηκε από το σημείο 2 του άρθρου Ζ της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

(...)

12. Το άρθρο 133 της Συνθήκης ορίζει ότι: για την αντιμετώπιση της καταστάσεως αυτής.»

«1. Καταργούνται πλήρως οι δασμοί κατά την εισαγωγή στα κράτη μέλη των καταγομένων εμπορευμάτων από τις χώρες και εδάφη, σύμφωνα με την προοδευτική κατάργηση των δασμών μεταξύ των κρατών μελών, όπως προβλέπεται στην παρούσα Συνθήκη.

2. Οι εισαγωγικοί δασμοί που επιβάλλει κάθε χώρα και έδαφος επί προϊόντων των κρατών μελών και των άλλων χωρών και εδαφών, καταργούνται προοδευτικώς κατά τα άρθρα 12, 13, 14, 15 και 17.

(...)»

13. Το άρθρο 134 της Συνθήκης ορίζει ότι:

«Αν, κατά την εφαρμογή του άρθρου 133, παράγραφος 1, το ύψος των δασμών που ισχύουν κατά την εισαγωγή εντός χώρας ή εδάφους για τα εμπορεύματα που προέρχονται από τρίτη χώρα είναι ικανό να προκαλέσει εκτροπές του εμπορίου εις βάρος κρατών μελών, το κράτος τούτο δύναται να ζητήσει από την Επιτροπή να προτείνει στα άλλα κράτη μέλη τα αναγκαία μέτρα

14. Τέλος, το άρθρο 136 της Συνθήκης ορίζει ότι:

«Κατά τη διάρκεια μιας πρώτης περιόδου πέντε ετών από την έναρξη της ισχύος της παρούσας Συνθήκης, οι τρόποι και η διαδικασία συνδέσεως των χωρών και εδαφών με την Κοινότητα καθορίζονται από τη σχετική σύμβαση εφαρμογής που προσαρτάται στην παρούσα Συνθήκη.

Προ της λήξεως της προβλεπομένης στην ανωτέρω παράγραφο συμβάσεως, το Συμβούλιο καθορίζει ομοφωνώς, βάσει των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων και των αρχών της παρούσας Συνθήκης, τις διατάξεις που πρέπει να προβλεφθούν για μια νέα περίοδο.»

15. Το Συμβούλιο, ασκώντας την κανονιστική εξουσία που του παρασχέθηκε ως ανωτέρω, εξέδωσε τέσσερις διαδοχικές αποφάσεις σχετικά με το καθεστώς συνδέσεως των ΥΧΕ. Η διάρκεια ισχύος κάθε μιας από τις αποφάσεις αυτές ήταν πέντε έτη².

2 — Πρόκειται για τις αποφάσεις του Συμβουλίου 64/349/ΕΟΚ, της 25ης Φεβρουαρίου 1964 (JO 1964, 93, σ. 1472), 70/549/ΕΟΚ, της 29ης Σεπτεμβρίου 1970 (JO L 282, σ. 83), 76/568/ΕΟΚ, της 29ης Ιουνίου 1976 (JO L 176, σ. 8), και 80/1186/ΕΟΚ, της 16ης Δεκεμβρίου 1980 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/028, σ. 3). Στη συνέχεια των προτάσεων θα αναφέρονται στις αποφάσεις αυτές ως «αποφάσεις ΥΧΕ».

16. Κατά την ημερομηνία της επίμαχης εισαγωγής, η απόφαση που είχε εφαρμογή, *ratione temporis*, ήταν η απόφαση 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1986, σχετικά με τη σύνδεση των υπερποντίων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα³ (στο εξής: απόφαση 86/283 ή πέμπτη απόφαση).

17. Συγκεκριμένα, η διάρκεια ισχύος της αποφάσεως 86/283, η οποία κατ' αρχήν έληγε στις 28 Φεβρουαρίου 1990, παρατάθηκε τρεις φορές διαδοχικά με τρεις άλλες αποφάσεις του Συμβουλίου⁴. Συγκεκριμένα, η δεύτερη από τις αποφάσεις αυτές παρέτεινε τη διάρκεια ισχύος της αποφάσεως 86/283 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1991.

18. Η νέα απόφαση 91/482/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη σύνδεση των υπερποντίων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα⁵ (στο εξής: απόφαση 91/482 ή έκτη απόφαση), η οποία, σύμφωνα με το άρθρο της 241, τέθηκε σε ισχύ στις 20 Σεπτεμβρίου 1991, όριζε παρά ταύτα, στην παράγραφο 1 του άρθρου της 240, ότι θα εφαρμοζόταν για περίοδο 10 ετών «από την 1η Μαρτίου 1990»⁶.

3 — ΕΕ L 175, σ. 1.

4 — Πρόκειται για τις αποφάσεις του Συμβουλίου 90/146/ΕΟΚ, της 5ης Μαρτίου 1990 (ΕΕ L 84, σ. 108), 91/110/ΕΟΚ, της 27ης Φεβρουαρίου 1991 (ΕΕ L 58, σ. 27), που εκδόθηκαν «εν αναμονή νέας αποφάσεως του Συμβουλίου» σχετικά με τη σύνδεση των ΥΧΕ, και 91/312/ΕΟΚ, της 28ης Ιουνίου 1991 (ΕΕ L 170, σ. 13).

5 — ΕΕ L 263, σ. 1· διορθωτικό στην ΕΕ 1991, L 331, σ. 23.

6 — Τα προβλήματα αναδρομικότητας που ανακύπτουν από τη διάταξη αυτή θα αναλυθούν κατωτέρω.

19. Το άρθρο 70, παράγραφος 1, της αποφάσεως 86/283 περιόρισε το προτιμησιακό καθεστώς στα προϊόντα καταγωγής ΥΧΕ: «τα προϊόντα καταγωγής των χωρών και εδαφών εισάγονται στην Κοινότητα χωρίς δασμούς και φόρους ισοδυνάμου αποτελέσματος»⁷. Οι προηγηθείσες αποφάσεις περιείχαν ανάλογες διατάξεις.

20. Το άρθρο 77, παράγραφος 1, της αποφάσεως 86/283 ορίζει ότι: «Για την εφαρμογή του παρόντος κεφαλαίου, η έννοια “καταγόμενα προϊόντα” ή “προϊόντα καταγωγής” και οι αντίστοιχες μέθοδοι διοικητικής συνεργασίας καθορίζονται στο παράρτημα II.»

21. Το παράρτημα II της αποφάσεως 86/283 αφιερώνει τον τίτλο I (που περιέχει τα άρθρα 1 έως 5) στον «Ορισμό της έννοιας “καταγόμενα προϊόντα” ή “προϊόντα καταγωγής”». Το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω παραρτήματος II θεωρεί ως «προϊόντα καταγωγής των χωρών και εδαφών» τα ακόλουθα προϊόντα:

1) τα προϊόντα που παράγονται εξ ολοκλήρου στις ΥΧΕ·

7 — Το άρθρο 77, παράγραφος 2, προβλέπει ωστόσο ορισμένες εξαιρέσεις για ορισμένα προϊόντα.

2) τα προϊόντα που παράγονται στις ΥΧΕ και στην παραγωγή των οποίων χρησιμοποιήθηκαν προϊόντα άλλα από εκείνα που έχουν παραχθεί εξ ολοκλήρου στις ΥΧΕ, υπό την προϋπόθεση ότι τα προϊόντα αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο επαρκών κατεργασιών ή μεταποιήσεων.

προς την Κοινότητα, εισάγονται στην Κοινότητα απαλλαγμένα από δασμούς και φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος υπό την προϋπόθεση ότι:

22. Το άρθρο 3 του παραρτήματος II καθορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα προϊόντα για να μπορούν να θεωρούνται ότι έχουν υποστεί επαρκείς κατεργασίες ή μεταποιήσεις εντός των ΥΧΕ.

— έχουν καταβληθεί στην οικεία ΥΧΕ δασμοί ή φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος του ίδιου ύψους ή μεταλύτεροι από τους δασμούς που επιβάλλονται στην Κοινότητα κατά την εισαγωγή αυτών των ιδίων προϊόντων, καταγωγής τρίτων χωρών, στα οποία εφαρμόζεται η ρήτρα του πλέον ευνοουμένου κράτους,

23. Η απόφαση 91/482 θέσπισε έναν νέο κανόνα για την εισαγωγή στην Κοινότητα προϊόντων προελεύσεως ΥΧΕ αλλά καταγωγής τρίτων χωρών. Προς τούτο, το άρθρο 101 της αποφάσεως αυτής ορίζει ότι:

— δεν έχουν τύχει απαλλαγής ή επιστροφής, ολικώς ή μερικώς, δασμών ή φορολογικών επιβαρύνσεων,

— συνοδεύονται από πιστοποιητικό εξαγωγής.

«1. Τα προϊόντα καταγωγής των ΥΧΕ εισάγονται στην Κοινότητα άνευ δασμών και φόρων ισοδυνάμου αποτελέσματος.

3. Οι διατάξεις της παραγράφου 2 δεν εφαρμόζονται:

2. Τα προϊόντα που δεν κατάγονται από τις ΥΧΕ, βρίσκονται σε ελεύθερη κυκλοφορία στις ΥΧΕ και επανεξάγονται ως έχουν

— στα γεωργικά προϊόντα που απαριθμούνται στον κατάλογο του παραρτήματος II της Συνθήκης ούτε στα προϊόντα που υπάγονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 3033/80 του Συμβουλίου, της 11ης Νοεμβρίου 1980, περί καθορισμού του καθε-

στάτος συναλλαγών που εφαρμόζεται σε ορισμένα εμπορεύματα που προέρχονται από τη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων (...) όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1436/90 (...),

— στα προϊόντα που υλάγονται, κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα, σε κάθε είδους ποσοτικό περιορισμό,

— στα προϊόντα που υλάγονται, κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα, σε δασμούς αντιντάμπινγκ.

(...)

Η αναδρομική εφαρμογή της απόφασης 91/482

24. Στη διάταξη περί παραπομπής, το εθνικό δικαστήριο αναφέρεται μόνο στην απόφαση 86/283. Το ενδεχόμενο να εξαρτάται η λύση της διαφοράς όχι από την εφαρμογή της απόφασης 86/283 αλλά από την εφαρμογή της απόφασης 91/482 δεν όχλησε κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης.

25. Ο μηχανισμός συνεργασίας που θεσπίστηκε με το άρθρο 177 της Συνθήκης ΕΚ δίδει εντούτοις στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τα στοιχεία ερμηνείας των διατάξεων κοινοτικού δικαίου που θεωρεί ότι έχουν εφαρμογή στη συγκεκριμένη περίπτωση, έστω και αν το εθνικό δικαστήριο δεν ανέφερε ρητώς καμία από αυτές.

26. Τόσο η Επιτροπή όσο και το Συμβούλιο, καθώς και η Γαλλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση, φρονούν ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει εφαρμογή η έκτη απόφαση. Αν αυτό πράγματι συμβαίνει και αν η εισαγωγή στην Κοινότητα καφέ καταγωγής Κολομβίας που βρισκόταν σε ελεύθερη κυκλοφορία στις Ολλανδικές Αντίλλες πληροί τις προϋποθέσεις, τόσο θετικές όσο και αρνητικές, που θέτει το άρθρο 101 της αποφάσεως αυτής, είναι δυνατόν η εισαγούσα επιχείρηση, που είναι προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, να μην ήταν υποχρεωμένη να καταβάλει τους δασμούς που κατέβαλε τότε και των οποίων ζητεί σήμερα την επιστροφή.

27. Μια τέτοια λύση επιβάλλει την απόδειξη τουλάχιστον τριών βασικών παραδοχών, ήτοι:

α) ότι η έκτη απόφαση εφαρμόζεται αναδρομικά στα περιστατικά που έλαβαν χώρα πριν από τη δημοσίευσή της·

β) ότι, στο μέτρο που ευνοεί την προοφύγηση της κύριας δίκης, η αναδρομικότητα αυτή δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο και

γ) ότι η Road Air ευνοείται από την αναδρομική εφαρμογή της νέας απόφασης και μπορεί, στην πράξη, να ωφεληθεί από το περιεχόμενό της.

28. Όπως ήδη προανέφερα, η αναδρομική εφαρμογή της έκτης οδηγίας προκύπτει από το άρθρο της 240, παράγραφος 1. Η διάταξη αυτή — της οποίας ο διττός σκοπός συνίστατο, αφενός, στο να συμπίσει η ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της νέας απόφασης και η ημερομηνία θεωρητικής λήξεως της ισχύος της προηγούμενης απόφασης και, αφετέρου, στο να στοιχίσει τη διάρκεια ισχύος της με εκείνη της νέας απόφασης περί των κρατών ΑΚΕ — όριζε ότι η απόφαση θα ετίθετο σε ισχύ την 1η Μαρτίου 1990, δηλαδή σε ημερομηνία προηγούμενη κατά πολύ της ημερομηνίας δημοσίευσής της.

29. Επομένως, η έκτη απόφαση έχει αναμφισβήτητα αναδρομικό χαρακτήρα. Άλλο βέβαια το θέμα αν η συνύπαρξη των άρθρων 240 και 241, όπως έχουν διατυπωθεί, αποτελεί άψογο νομοτεχνικό παράδειγμα, καθόσον δημιουργεί προφανή προβλήματα μεταβατικού δικαίου. Εντούτοις, η ποιότητα και η καλή νομοτεχνική διάρθρωση δεν αποτελούν προϋποθέσεις κύρους των κανόνων.

30. Δεδομένου ότι η επίμαχη στα πλαίσια της κύριας δίκης εισαγωγή πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1991, καταλαμβάνεται από την αναδρομική εφαρμογή της έκτης απόφασης. Αν η αναδρομική αυτή εφαρμογή είχε επιζήμιες συνέπειες για τους επιχειρηματίες και παρήγε δυσμενή αποτελέσματα όσον αφορά τους δασμούς που θα είχαν ήδη καταβάλει στις αρμόδιες αρχές, είναι αναμφίβολο ότι θα ήταν αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι επιχειρηματίες αυτοί θα μπορούσαν να προβάλουν επιτυχώς την παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, οι οποίες αποτελούν τα παραδοσιακά όρια τα οποία επιβάλλει η νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά την αναδρομικότητα των κανόνων.

31. Στο μέτρο ωστόσο που η νέα απόφαση ευνοεί τους αποδέκτες της και βελτιώνει τη νομική κατάστασή τους, δεν βλέπω κανέναν επαρκή λόγο για να μην ισχύσει η αναδρομική εφαρμογή που θέλησε ο κοινοτικός νομοθέτης.

32. Συγκεκριμένα, τα επιχειρήματα που η Road Air ανέπτυξε για να αντιταχθεί στην αναδρομική εφαρμογή της έκτης απόφασης δεν μπορούν να με πείσουν, εφόσον στηρίζονται περισσότερο σε γενικές σκέψεις (όπως η ανεπαρκής αιτιολογία της απόφασης αυτής, η παραβίαση των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφαλείας δικαίου) παρά στην επίπτωση της αναδρομικότητας αυτής στη συγκεκριμένη περίπτωση.

33. Μολονότι η αιτιολογική έκθεση της έκτης αποφάσεως είναι εξαιρετικά σύντομη όσον αφορά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της⁸, θεωρώ, πρώτον, ότι παρέχει επαρκώς τη δυνατότητα να γίνει γνωστό ποια ήταν η πρόθεση του Συμβουλίου που το οδήγησε να προσδώσει αναδρομική ενέργεια στην απόφαση.

34. Θεωρώ επομένως ότι το Συμβούλιο εκπλήρωσε ορθώς την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 190 της Συνθήκης να αιτιολογεί τις πράξεις του, υποχρέωση την οποία το Δικαστήριο τονίζει ιδιαίτερα οσάκις αποφαινεται επί του κύρους κοινοτικών πράξεων ή κανόνων που παράγουν αναδρομικό αποτέλεσμα⁹.

35. Δεύτερον, είναι βέβαιον, όσον αφορά τις αρχές της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφαλείας δικαίου, ότι οι εν λόγω αρχές θα μπορούσαν να παραβιαστούν αν η νέα ρύθμιση εφαρμοζόταν αναδρομικώς εις βάρος των αποδεκτών της. Εφόσον όμως η εφαρμογή της ρυθμίσεως αυτής παράγει, αντιθέτως, ευνοϊκό αποτέλεσμα για τους επιχειρηματίες και συνεπάγεται επιστροφή δασμών που καταβλήθηκαν προηγουμένως, δεν βλέπω ως προς τι θα κλονιζόταν η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ή η ασφάλεια δικαίου των φορολογουμένων από την αναδρομικότητα αυτή.

36. Με τη νομολογία του, το Δικαστήριο έχει πει σχετικώς ότι «κατά γενικό κανόνα, αν η ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος μιας κοινοτικής πράξεως προσδιορίζεται σε ημερομηνία προγενέστερη της ημερομηνίας δημοσιεύσεώς της, υπάρχει αντίθεση με την αρχή της ασφάλειας των εννόμων καταστάσεων, μπορεί δε, κατ' εξαίρεση, να έχουν άλλως τα πράγματα, οσάκις το απαιτεί ο σκοπός που πρέπει να επιτευχθεί και οσάκις η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων τυγχάνει του δέοντος σεβασμού (βλ. ως πιο πρόσφατη την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1991 C-368/89, Cirsipoltoni, Συλλογή 1991, σ. I-3695, σκέψη 17)»¹⁰.

37. Η τήρηση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των ενδιαφερομένων αποτελεί, στην πραγματικότητα, ένα μέσο προστασίας των νομικών καταστάσεων τις οποίες αυτοί δημιουργούν και αποκλεισμού του εκ των υστέρων αιφνιδιασμού τους από διοικητικά μέτρα, των οποίων τα αρνητικά αποτελέσματα θα επιδείνωναν την κατάσταση στην οποία έχουν ήδη περιέλθει σύμφωνα με τη ρύθμιση που είχε τότε εφαρμογή.

38. Το πρόβλημα που εγείρει η αναδρομική εφαρμογή της έκτης αποφάσεως δεν είναι επομένως πρόβλημα αρχής, αλλά κυρίως πρόβλημα πρακτικών δυνατοτήτων: Είναι η Road Air σε θέση να αποδείξει εκ των υστέρων ότι τον Ιούνιο 1991 πληρούσε τις τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις από τις οποίες το άρθρο 101, παράγραφος 2, της έκτης οδηγίας εξαρτά το ευεργέτημα της άνευ δασμών εισαγωγής;

8 — Διαβάζουμε για παράδειγμα σε μια από τις αιτιολογικές σκέψεις: «(...) είναι σκόπιμο, λαμβανομένων υπόψη των πολιτικών ομοιοτήτων μεταξύ των ΥΧΕ και πολλών κρατών ΑΚΕ, καθώς και των μεταξύ τους διαφορών, να καθοριστούν διατάξεις για τις ΥΧΕ για το ίδιο χρονικό διάστημα που ισχύει και για τα κράτη ΑΚΕ».

9 — Βλ. την απόφαση της 1ης Απριλίου 1993, C-260/91 και C-261/91, Diversint και Iberlacta (Συλλογή 1993, σ. I-1885, σκέψη 10).

10 — Προσφατεθείσα απόφαση Diversint και Iberlacta, σκέψη 9.

39. Όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή, δεν πιστεύω ότι το ζήτημα παρουσιάζει δυσχέρειες: αρκεί να αποδειχθεί ότι στο εκχύλισμα καφέ καταγωγής Κολομβίας είχε επιβληθεί, κατά την εισοδό του στις Ολλανδικές Αντίλλες, δασμός ίσου ή μεγαλύτερου ποσού απ' ό,τι ο δασμός που θα του είχε επιβληθεί εντός της Κοινότητας¹¹.

40. Η Road Air υποστήριξε ωστόσο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι οι δασμοί που κατέβαλε κατά την εισαγωγή του εκχυλισματος καφέ στις Ολλανδικές Αντίλλες ήταν χαμηλότεροι από εκείνους που θα έπρεπε να καταβάλει αν είχε εφαρμοστεί το Κοινό Δασμολόγιο. Αν είναι έτσι — πράγμα που εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει —, η αναδρομική εφαρμογή της αποφάσεως δεν λύνει ολοσχερώς το πρόβλημα, καθόσον ένα τμήμα της ήδη καταβληθείσας τελωνειακής οφειλής θα παρέμενε απαιτητό.

41. Αντιθέτως, αν μπορούσε να αποδειχθεί ότι οι δασμοί που καταβλήθηκαν στις Ολλανδικές Αντίλλες ήταν ίσοι ή υψηλότεροι από εκείνους που θα έπρεπε να καταβληθούν σύμφωνα με το Κοινό Δασμολόγιο, η εφαρμογή της έκτης οδηγίας λύνει το πρόβλημα και καθιστά περιττή κάθε μετέπειτα σκέψη περί της ερμηνείας της Συνθήκης.

11 — Κατά την Επιτροπή, το εκχύλισμα καφέ δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των προϊόντων που εξαιρούνται από την εφαρμογή του άρθρου 101, παράγραφος 2.

42. Όσον αφορά την τυπική προϋπόθεση ότι το εισαγόμενο προϊόν πρέπει να συνοδεύεται από «πιστοποιητικό εξαγωγής» (προϋπόθεση που διατυπώνεται στο άρθρο 101, παράγραφος 2, τελευταία περίπτωση, της έκτης αποφάσεως), η Road Air ισχυρίζεται ότι, δεδομένου του χρόνου που μεσολάβησε από την επίμαχη εισαγωγή, θα της ήταν πολύ δυσχερές σήμερα να λάβει τέτοιο πιστοποιητικό από τις αρχές των Ολλανδικών Αντιλλών. Ακόμη και αν υποθεθεί ότι αυτό ισχύει, ενόψει του αμιγώς δευτερεύοντος χαρακτήρα της προϋπόθεσεως αυτής και του γεγονότος ότι οι ολλανδικές αρχές δέχθηκαν ανεπιφύλακτα ότι επρόκειτο για καφέ εξαχθέντα αρχικώς από το έδαφος των Αντιλλών, η παράλειψη του πιστοποιητικού εξαγωγής δεν μπορεί εν προκειμένω να εμποδίσει την επιστροφή των ήδη εισπραχθέντων δασμών¹².

43. Συνοψίζοντας, θεωρώ ότι το Δικαστήριο, στην απάντηση που θα δώσει στο αιτούν δικαστήριο, θα πρέπει να πει ότι η απόφαση 91/482 εφαρμόζεται αναδρομικά στην εισαγωγή που βρίσκεται στο επίκεντρο της διαφοράς της κύριας δίκης, στο μέτρο που η εφαρμογή αυτή ευνοεί την προοφεύουσα επιχείρηση και της παρέχει τη δυνατότητα να επιστρέψει την επιστροφή, εν όλω ή εν μέρει, των δασμών που έχει ήδη καταβάλει.

12 — Στην απόφαση που εξέδωσε στις 7 Δεκεμβρίου 1993 στην υπόθεση C-12/92, *Huygen κ.λπ.* (Συλλογή 1993, σ. I-6381), το Δικαστήριο τήρησε πολύ ελαστική στάση και δέχθηκε ότι τα πιστοποιητικά εισαγωγής μπορούσαν να προσκομιστούν εκ των υστέρων σε περίπτωση που οι αρχές του κράτους που βαρύνονταν με την έκδοσή τους δεν το είχαν πράξει εμπροθέσμως. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή (σκέψεις 22 και 35), το γεγονός ότι οι τελωνειακές αρχές του κράτους εξαγωγής δεν είναι σε θέση να επιβεβαιώσουν την ακρίβεια της καταγωγής ενός εμπορεύματος συνιστά, κατ' αρχήν, ανώμαλη, απρόβλεπτη και ανεξάρτητη από τη βούληση του εισαγωγέα περιστασιακή: ο εν λόγω εισαγωγέας μπορεί, αναλόγως των περιστάσεων, να επικαλεστεί ως ανωτέρα βία την αδυναμία στην οποία βρίσκονται οι τελωνειακές αρχές του κράτους εξαγωγής, λόγω δικής τους αμελείας, να διαπιστώσουν την ακρίβεια της καταγωγής εμπορεύματος στα πλαίσια εκ των υστέρων ελέγχου.

44. Αν, αντιθέτως, το Δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 240, παράγραφος 1, της αποφάσεως 91/482 είναι ανίσχυρο ή ότι η απόφαση δεν έχει επομένως εφαρμογή στα περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, θα πρέπει να αναλυθεί το προδικαστικό ερώτημα όπως ακριβώς υποβλήθηκε. Το αυτό θα πρέπει να γίνει αν το Δικαστήριο αποφανθεί ότι η εφαρμογή της αποφάσεως στα επίδικα περιστατικά δεν καθιστά δυνατή την επιστροφή του συνόλου των δασμών που καταβλήθηκαν κατά την είσοδο του προϊόντος στην Κοινότητα. Επομένως, αυτό θα επιχειρήσω κατωτέρω.

Οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της Κοινότητας και των ΥΧΕ

45. Η άποψη της προσφεύγουσας στηρίζεται στο ότι οι Ολλανδικές Αντίλλες ανήκουν στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών, το οποίο είναι κράτος μέλος, και ότι δεν μπορούν να εξομοιωθούν με τρίτη χώρα, καθόσον το καθεστώς συνδέσεώς τους είναι συνταγματικής φύσεως και όχι απλώς συμβατικής, πράγμα που συμβαίνει με τις τρίτες χώρες.

46. Εκκινώντας από τη βάση αυτή, η Road Air υποστηρίζει ότι η Συνθήκη δεν επιτρέπει την επιβολή δασμών στην εισαγωγή εντός της Κοινότητας εμπορευμάτων που βρίσκονται σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός μιας ΥΧΕ. Οι κανόνες που διέπουν το ενδοκοινωνικό εμπόριο έχουν πλήρως εφαρμογή στις εισαγωγές εντός της Κοινότητας προϊόντων που κατάγονται τόσο από αυτή την ΥΧΕ όσο και από μια τρίτη χώρα,

εφόσον η καταγωγή τους δεν αποτελεί κρίσιμο παράγοντα.

47. Το γεγονός ότι οι Ολλανδικές Αντίλλες ανήκουν στις Κάτω Χώρες δεν σημαίνει ότι η Συνθήκη έχει σ' αυτές εφαρμογή αυτόματα και αναγκαστικά. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το πρωτόκολλο περί της εφαρμογής της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στα μη ευρωπαϊκά τμήματα του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, η Ολλανδική Κυβέρνηση είχε την ευχέρεια — της οποίας έκανε χρήση — να επικυρώσει τη Συνθήκη μόνο για το κείμενο στην Ευρώπη έδαφος των Κάτω Χωρών και για την Ολλανδική Νέα Γουινέα, εξαιρουμένων επομένως των Ολλανδικών Αντιλλών.

48. Η κατάσταση αυτή διήρκεσε μέχρι το 1964, έτος κατά το οποίο φάνηκε ότι ήταν αναγκαίο να συναφθεί μια ειδική σύμβαση περί αναθεωρήσεως της Συνθήκης ΕΟΚ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εφαρμογή στις Ολλανδικές Αντίλλες του ειδικού καθεστώτος συνδέσεως που καθορίζεται στο τέταρτο μέρος της Συνθήκης αυτής¹³.

49. Αυτό αποδεικνύει ότι η εφαρμογή της Συνθήκης στις Ολλανδικές Αντίλλες δεν προκύπτει τόσο από το γεγονός ότι αυτές ανήκουν στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών όσο από την εφαρμογή μιας ειδικής συμβάσεως, η οποία, με τη σειρά της, παραπέμπει στο τέταρτο μέρος της Συνθήκης. Επομέ-

13 — JO 1964, 150, σ. 2414.

νας, η νομική κατάσταση που πρέπει να ληφθεί υπόψη καθορίζεται από τις διατάξεις αυτού του τετάρτου μέρους.

50. Όσον αφορά τη φύση της συνδέσεως των ΥΧΕ με την Κοινότητα, σύνδεση που χαρακτηρίζεται ως συνταγματική από την Road Air, αρκεί να λεχθεί ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δέχεται ότι πρόκειται για ένα καθεστώς συνδέσεως *sui generis*, του οποίου τα ειδικά χαρακτηριστικά δεν μπορούν επομένως να εξομοιωθούν με τα κλασικά σχήματα μιας τελωνειακής ενώσεως ούτε με εκείνα μιας ζώνης ελευθερών συναλλαγών.

51. Συνοψίζω λέγοντας ότι εν προκειμένω ουδεμία ασκεί επιρροή το αν οι ΥΧΕ αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των κρατών μελών ή αν το καθεστώς συνδέσεώς τους μπορεί να χαρακτηριστεί κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, καθόσον το μόνο κρίσιμο ζήτημα συναφώς είναι κατά πόσο όλες οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ έχουν εφαρμογή στις ΥΧΕ, ενόψει του περιεχομένου των άρθρων της 131 έως 136.

52. Το Δικαστήριο απάντησε κατά τρόπο γενικό στο ερώτημα αυτό με την απόφαση που εξέδωσε στις 12 Φεβρουαρίου 1992 στην υπόθεση Leplat: «Η σύνδεση αυτή [των ΥΧΕ με την Κοινότητα] αποτελεί αντικείμενο ενός καθεστώτος που ορίζεται στο τέταρτο μέρος της Συνθήκης (άρθρα 131 έως 136), οπότε οι γενικές διατάξεις της Συνθήκης δεν έχουν εφαρμογή στις ΥΧΕ χωρίς ρητή μνεία»¹⁴.

14 — C-260/90, Συλλογή 1992, σ. I-643, σκέψη 10.

53. Η σύνδεση των ΥΧΕ με την Κοινότητα συνεπάγεται επομένως ότι το κοινοτικό δίκαιο, τόσο το πρωτογενές όσο και το παράγωγο, δεν έχει ευθέως και αυτομάτως εφαρμογή επ' αυτών¹⁵: αντιθέτως, πρέπει να αναλύεται κάθε φορά, υπό το φως των άρθρων 131 έως 136 της Συνθήκης ΕΚ, ποιες κοινοτικές διατάξεις έχουν εφαρμογή επ' αυτών και σε ποιο βαθμό.

54. Οι εμπορικές συναλλαγές που τα κράτη μέλη πραγματοποιούν με τις ΥΧΕ υπόκεινται, κατ' αρχήν, στο ίδιο γενικό καθεστώς με αυτό που η Συνθήκη προβλέπει για το ενδοκοινοτικό εμπόριο (άρθρο 132, παράγραφος 1).

55. Αυτή η εξομοίωση των εμπορικών συναλλαγών περιλαμβάνεται σε μια σειρά «σκοπών» που εξαγγέλλει το άρθρο 132. Κατά τη γνώμη μου, η Road Air δεν είναι καθόλου πειστική όταν ισχυρίζεται ότι η λέξη «σκοποί» που διαλαμβάνεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 132 οφείλεται σε σφάλμα διατυπώσεως.

56. Προς στήριξη της ερμηνείας αυτής, η Road Air επικαλείται, ερμηνεύοντάς την, τη σκέψη 19 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Leplat. Κατά τη σκέψη αυτή: «(...) για να συμφωνεί προς την υποχρέωση του άρθρου

15 — Το Δικαστήριο, στη σκέψη 62 της γνωμοδότησεως 1/78 που εξέδωσε στις 4 Οκτωβρίου 1979 (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 401) και στη σκέψη 17 της γνωμοδότησεως 1/94 που εξέδωσε στις 15 Νοεμβρίου 1994 (Συλλογή 1994, σ. I-5267), αποφάνθηκε, σε σχέση με τις ΥΧΕ, ότι πρόκειται για χώρες και εδάφη που εξαρτώνται από τα κράτη μέλη, αλλά δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.

132, παράγραφος 1, η μνεία του άρθρου 133, παράγραφος 1, περί δασμών πρέπει να περιλαμβάνει τις φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς». Κατά την προσφεύγουσα της κυρίας δίκης, το Δικαστήριο, χρησιμοποιώντας τη λέξη «υποχρέωση», υπέδειξε ότι το άρθρο 132, παράγραφος 1, δεν αποτελεί απλό σκοπό.

Κοινότητας, δηλαδή την απόλυτη κατάργηση των κοινοτικών δασμών, σε ορισμένες εισαγωγές εμπορευμάτων προερχομένων από τις ΥΧΕ (άρθρο 133, παράγραφος 1), εισαγωγές των οποίων τα χαρακτηριστικά θα εξετάσω λεπτομερέστερα κατωτέρω.

57. Το επιχείρημα αυτό δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη το γεγονός ότι, στην ίδια σκέψη 19 της αποφάσεως *Leplat*, το Δικαστήριο είχε αναφέρει ρητώς, μερικές γραμμές πιο πάνω, ότι: «η διάταξη αυτή συνιστά συγκεκριμένη έκφραση του [σκοπού] που διακηρύσσεται στο άρθρο 132, παράγραφος 1, που ορίζει ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν στις εμπορικές τους συναλλαγές με τις ΥΧΕ το καθεστώς που διέπει τις μεταξύ τους σχέσεις δυνάμει της Συνθήκης»¹⁶.

58. Κατά τη γνώμη μου, δεν είναι καθόλου δύσκολο να συμφιλιωθούν οι δύο αυτές προτάσεις: ο τελικός σκοπός συνεπάγεται, για την Κοινότητα, μια ορισμένη υποχρέωση παραγωγής αποτελέσματος. Αυτή ωστόσο δεν έχει κανένα απόλυτο και ανεπιφύλακτο χαρακτήρα. Το περιεχόμενό της είναι αντίθετα προσαρμόσιμο τόσο από άποψη ουσίας όσο και από άποψη διαχρονικής εκτελέσεώς της, και τούτο σύμφωνα με τα άρθρα 133 και 136 αυτής ταύτης της Συνθήκης.

59. Όσον αφορά την ουσία της υποχρέωσης αυτής, η Συνθήκη περιορίζει την εξάλειψη των τελωνειακών φραγμών της

60. Όσον αφορά τη διαχρονική εκτέλεση της υποχρέωσης αυτής, η Συνθήκη προβλέπει δύο ειδών ρυθμίσεις:

α) καταργούνται πλήρως οι δασμοί κατά την εισαγωγή στα κράτη μέλη των καταγομένων εμπορευμάτων από τις ΥΧΕ, σύμφωνα με την προοδευτική κατάργηση των δασμών μεταξύ των κρατών μελών, όπως προβλέπεται στην παρούσα Συνθήκη (άρθρο 133, παράγραφος 1),

β) μετά τη λήξη μιας πρώτης μεταβατικής περιόδου, το Συμβούλιο οφείλει να καθορίσει το μετέπειτα περιεχόμενο του καθεστώτος συνδέσεως των ΥΧΕ (άρθρο 136).

61. Θα επιχειρήσω κατωτέρω να αναλύσω αυτές τις δύο πτυχές κατά πιο εμπειριστικά μέτρο.

16 — Η υπογράμμιση δική μου.

i) *Οι ουσιαστικές πτυχές*

62. Από την παράγραφο 1 του άρθρου 133 ανακύπτει ένα πρώτο γλωσσικό πρόβλημα: Αναφέρεται η παράγραφος αυτή σε οποιοδήποτε είδος εισαγωγών πραγματοποιούμενων από τις ΥΧΕ προς την Κοινότητα (δηλαδή τόσο στις εισαγωγές προϊόντων καταγωγής ΥΧΕ όσο και στις εισαγωγές προϊόντων τα οποία, μολονότι κατάγονται από τρίτες χώρες, βρίσκονται σε ελεύθερη κυκλοφορία στις ΥΧΕ) ή αναφέρεται αποκλειστικά στις εισαγωγές των καταγομένων από τις ΥΧΕ εμπορευμάτων;

63. Οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις αυτής της διατάξεως μπορούν να χωριστούν σε τρεις ομάδες:

α) αυτές που δεν περιέχουν καμία αναφορά στην καταγωγή των εμπορευμάτων και κάνουν αποκλειστικά λόγο για εισαγωγές· πρόκειται για τη γαλλική απόδοση («importations originaires des pays et territoires»), την ιταλική απόδοση («le importazioni originarie dei paesi e territori») και την πορτογαλική απόδοση («as importações originárias dos países e territórios»).

β) αυτές που αναφέρονται ρητώς στα προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο αυτών των εισαγωγών, τα οποία πρέπει να είναι «καταγόμενα» από τις ΥΧΕ:

μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται η αγγλική απόδοση («imports of goods originating in the countries and territories») και η ισπανική απόδοση («importaciones de mercancías originarias de los países y territorios»).

γ) τέλος, υπάρχουν οι λοιπές αποδόσεις οι οποίες, όπως η ολλανδική απόδοση («goederen van oorsprong uit de Landen en gebieden») ή η γερμανική απόδοση («Einfuhr von Waren aus den Ländern und Hoheitsgebieten»), αναφέρονται στα εισαγόμενα προϊόντα χωρίς καθόλου να τα χαρακτηρίζουν.

64. Η επιλογή της μιας ή της άλλης γλωσσικής αποδόσεως έχει πολύ διαφορετικές έννομες συνέπειες. Αν οι σχετικές εισαγωγές ήσαν εισαγωγές «εμπορευμάτων καταγομένων» από τις ΥΧΕ, το πεδίο του άρθρου 133 της Συνθήκης θα περιοριζόταν στα προϊόντα τα οποία παρήχθησαν, υπό την οικονομική έννοια του όρου, εντός αυτών τούτων των ΥΧΕ. Η έκφραση αυτή επομένως δεν θα αφορούσε τα λοιπά προϊόντα των οποίων η σύνδεση με τις ΥΧΕ είναι καθαρά συμπτωματική, πράγμα το οποίο συμβαίνει με τα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο εντός των ΥΧΕ αλλά κατάγονται από τρίτες χώρες¹⁷.

17 — Αυτή η ερμηνεία του επιθέτου «καταγόμενα» είναι εκείνη που έχει εφαρμόσει πάγια το Συμβούλιο στις διάφορες αποφάσεις που εξέδωσε βάσει του άρθρου 136 της Συνθήκης. Είναι για παράδειγμα αυτή που επικρατεί στην πέμπτη απόφαση, της οποίας το παράρτημα II, στο οποίο κάνει αναφορά το άρθρο 77, θεωρεί ως καταγόμενα από τις ΥΧΕ τα προϊόντα εκείνα τα οποία παράγονται εξ ολοκλήρου εντός των ΥΧΕ ή αποτελούν εντός αυτών αντικείμενο επαρκών κατεργασιών ή μεταποιήσεων.

65. Αντιστρόφως, αν το άρθρο 133 επέβαλλε την κατάργηση των δασμών για όλες τις «καταγόμενες» από τις ΥΧΕ εισαγωγές, το πεδίο εφαρμογής του θα εκτεινόταν και επί των προϊόντων που βρίσκονται εντός των ΥΧΕ σε ελεύθερη κυκλοφορία. Η έκφραση «εισαγωγές καταγόμενες από (...)» θα ήταν ισοδύναμη με την έκφραση «εισαγωγές προερχόμενες από (...)» που περιλαμβάνεται στην παράγραφο 5 του ίδιου αυτού άρθρου 133: και οι δύο εκφράσεις θα κάλυπταν στην περίπτωση αυτή αδιακρίτως κάθε κατηγορία εισαγομένων προϊόντων.

66. Τα κριτήρια ερμηνείας που πρέπει να εφαρμοστούν για να λυθούν αυτές οι γλωσσικές αποκλίσεις έγκεινται στο κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 133, στην εσωτερική σημασία της διατάξεως αυτής και στον σκοπό της.

67. Η πιο στενή ερμηνεία που έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζει το ευεργέτημα της καταργήσεως των κοινοτικών δασμών σε μόνες τις εισαγωγές προϊόντων καταγομένων από τις ΥΧΕ θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να ενισχυθεί από έναν συλλογισμό *a contrario*. Συγκεκριμένα, το να γίνει δεκτό ότι οποιαδήποτε προϊόν καταγόμενο από οποιαδήποτε τρίτη χώρα μπορεί να εισαχθεί στην Κοινότητα απαλλασσόμενο των δασμών που προβλέπει το Κοινό Δασμολόγιο, για τον λόγο και μόνο ότι το τελευταίο σημείο όπου διατέθηκε στο εμπόριο υπήρξε μια από τις ΥΧΕ, θα μπορούσε να ευνοήσει την καταστρατήγηση του νόμου και να προκαλέσει τεχνητές εκτροπές από το ρεύμα των εμπορικών συναλλαγών.

68. Πράγματι, είναι αναμφίβολο ότι θα ήταν πολύ εύκολο να καταστρατηγηθεί το Κοινό Δασμολόγιο και να εισαχθούν τα εμπορεύματα στην Κοινότητα έχοντας διέλθει από τις ΥΧΕ με χαμηλούς δασμούς, μάλιστα δε έχοντας διέλθει από τις ΥΧΕ όπου δεν υφίστανται δασμοί. Οι εξαγωγικές επιχειρήσεις των τρίτων χωρών θα έμπαιναν στον πειρασμό να εισαγάγουν τα προϊόντα τους στην Κοινότητα μέσω των ΥΧΕ, προκειμένου να αποφύγουν τους δασμούς που προβλέπει το Κοινό Δασμολόγιο.

69. Αν αναφερθούμε στο κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 133, θα ανακαλύψουμε ωστόσο ότι η υπόθεση αυτή είναι ακριβώς εκείνη την οποία αφορά το άρθρο 134, το οποίο έχει ως αντικείμενο την αντιμετώπιση της καταστάσεως που θα προέκυπτε αν πραγματοποιούνταν εκτροπές από το ρεύμα του εμπορίου.

70. Συγκεκριμένα, το άρθρο 134 της Συνθήκης ορίζει ότι, αν, κατά την εφαρμογή του άρθρου 133, παράγραφος 1, το ύψος των δασμών που ισχύουν κατά την εισαγωγή εντός ΥΧΕ για τα εμπορεύματα που προέρχονται από τρίτη χώρα είναι ικανό να προκαλέσει εκτροπές από το ρεύμα του εμπορίου εις βάρος κράτους μέλους, το κράτος τούτο «δύναται να ζητήσει από την Επιτροπή να προτείνει στα άλλα κράτη μέλη τα αναγκαία μέτρα για την αντιμετώπιση της καταστάσεως αυτής».

71. Ο κανόνας του άρθρου 134 δεν θα είχε κανένα νόημα αν η παράγραφος 1 του άρθρου 133 — στην οποία αναφέρεται ρητώς

— αφορούσε μόνο τα καταγόμενα από τις ΥΧΕ προϊόντα: τα προϊόντα αυτά, εξ ορισμού, δεν υπόκεινται σε δασμούς εντός των ΥΧΕ και, επομένως, δεν θα μπορούσε ποτέ να τα αφορά η υποθετική έκφραση που χρησιμοποιείται στην πρώτη φράση του άρθρου 134· [«αν (...) το ύψος των δασμών που ισχύουν κατά την εισαγωγή εντός χώρας ή εδάφους για τα εμπορεύματα που προέρχονται από τρίτη χώρα (...)»].

72. Με άλλα λόγια, δεδομένου ότι η Συνθήκη προέβλεψε μια ειδική ρήτρα διασφάλισης στο άρθρο 134 για την περίπτωση όπου η κανονική εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου 133 θα προκαλούσε «εκτροπές [από το ρεύμα] του εμπορίου εις βάρος κράτους μέλους», το επιχείρημα a contrario αποδεικνύει ότι η παράγραφος 1 του άρθρου 133 πρέπει να εφαρμόζεται και επί των προερχομένων από τις ΥΧΕ εισαγωγών στην Κοινότητα προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών, για τα οποία έχουν ήδη καταβληθεί δασμοί κατά την είσοδό τους στην ΥΧΕ από την οποία επανεξήχθησαν προς την Κοινότητα.

73. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τόσο το Συμβούλιο όσο και η Επιτροπή και η Ολλανδική Κυβέρνηση πρότειναν μια διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 134: πρόκειται για μια διάταξη που είχε εφαρμογή αποκλειστικά στην αρχική κατάσταση που προέκυψε μετά την υπογραφή της Συνθήκης ΕΟΚ, αλλά η διάταξη αυτή κατέστη έωλη — και επομένως περιττή — μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου όταν καθορίστηκαν οι κοινοί κανόνες περί της καταγωγής των εμπορευμάτων και θεσπίστηκε το Κοινό Δασμολόγιο.

74. Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μου φαίνεται πειστική. Κατά τη γνώμη μου, κανένα στοιχείο του άρθρου 134 δεν επιτρέπει να υποθεθεί ότι πρόκειται για διάταξη της οποίας η διάρκεια ισχύος περιορίζεται σε μια μεταβατική περίοδο. Οσάκις οι συντάκτες της Συνθήκης θέλησαν να υπογραμμίσουν τον προσωρινό χαρακτήρα μιας διατάξεως, το έπραξαν ρητώς. Εφόσον η επιφύλαξη αυτή δεν διατυπώθηκε ρητώς και εφόσον το ίδιο το κείμενο της διατάξεως δεν περιέχει κανένα στοιχείο χρονικού προσδιορισμού, δεν βλέπω να υπάρχει κανένας λόγος να περιοριστεί η διάρκεια ισχύος μιας διατάξεως για μια ορισμένη περίοδο.

75. Η ερμηνεία του άρθρου 134 που προτείνω δεν συνεπάγεται ωστόσο ότι η παράγραφος 1 του άρθρου 133 της Συνθήκης παράγει άμεσα και ανεπιφύλακτα αποτελέσματα. Αφενός, το άρθρο 132 της Συνθήκης ορίζει ως «σκοπό» την εφαρμογή του κοινοτικού εμπορικού καθεστώτος (δηλαδή την εφαρμογή του καθεστώτος που τα κράτη μέλη εφαρμόζουν μεταξύ τους) στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της Κοινότητας και των ΥΧΕ. Αφετέρου, το Συμβούλιο διαθέτει, κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού, ορισμένη εξουσία εκτιμήσεως που του επιτρέπει να διασφαλίζει τη βαθμιαία υλοποίηση. Θα επανέλθω αμέσως κατωτέρω σ' αυτήν την εξουσία εκτιμήσεως.

ii) Οι διαχρονικές πτυχές

76. Το άρθρο 136 της Συνθήκης ορίζει ότι, μετά τη λήξη της πενταετούς ισχύος μιας πρώτης συμβάσεως εφαρμογής (με την

οποία καθορίστηκαν οι τρόποι και οι διαδικασίες της συνδέσεως των ΥΧΕ με την Κοινότητα), το Συμβούλιο «καθορίζει ομοφώνως, βάσει των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων και των αρχών της παρούσας Συνθήκης, τις διατάξεις που πρέπει να προβλεφθούν για μια νέα περίοδο».

77. Η διάταξη αυτή, με την ως άνω διατύπωση, εγείρει τουλάχιστον δύο προβλήματα τα οποία έχουν επίπτωση στην προκειμένη περίπτωση:

α) Αποτελεί η «νέα περίοδος», για την οποία πρέπει να νομοθετήσει το Συμβούλιο, μια ενιαία περίοδο ή μπορεί, αντιθέτως, να αναπτυχθεί βαθμιαία η νομοθετική παρέμβαση του Συμβουλίου;

β) Ποια είναι η ισχύς του συνδέσμου που πρέπει να έχουν οι «διατάξεις που πρέπει να προβλεφθούν για μια νέα περίοδο» με τις «αρχές της παρούσας Συνθήκης»;

78. Οι διαδοχικές αποφάσεις ΥΧΕ που εξέδωσε το Συμβούλιο από το 1964 και οι οποίες, σύμφωνα με τη διατύπωσή τους,

στηρίζονται στο άρθρο 136 της Συνθήκης¹⁸, στηρίζονται στη σιωπηρή παραδοχή ότι το άρθρο αυτό μπορούσε να έχει προοδευτική διαχρονική εφαρμογή, οπότε η «νέα περίοδος» μπορούσε να καθοριστεί τόσο άπαξ όσο και με διαδοχικές αποφάσεις.

79. Η Road Air αντιτάσσει ωστόσο μια άλλη άποψη στην ερμηνεία αυτή του Συμβουλίου: κατ' αυτήν, η περίοδος που προβλέπεται στο άρθρο 136 αποτελεί ενιαία περίοδο, οπότε μετά τη λήξη της πρώτης αποφάσεως, η οποία και αυτή εκδόθηκε μετά τη λήξη της προσαρτημένης στη Συνθήκη συμβάσεως εφαρμογής, το Συμβούλιο δεν είχε πλέον νομική δυνατότητα να εκδώσει καμία άλλη παρόμοια απόφαση.

80. Αναγνωρίζοντας ότι η άποψη της Road Air δεν είναι τελείως αστήριχτη, θεωρώ ωστόσο ότι η λογική του συστήματος και η εσωτερική σημασία του άρθρου 136 προσφέρουν στήριγμα μάλλον στην αντίθετη άποψη. Η άποψη αυτή θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να φανεί βεβαιωμένη, λόγω των εκφράσεων που χρησιμοποιούνται στην παράγραφο 2, αλλά πιστεύω ότι μια πιο εμπειριστατωμένη ανάλυση της διατάξεως αυτής συστηματοειδώς υπέρ αυτής της αντίθετης ερμηνείας.

81. Συγκεκριμένα, το άρθρο 136 δεν καθορίζει κανένα διαχρονικό όριο όσον αφορά

18 — Για παράδειγμα, η αιτιολογική έκθεση της αποφάσεως 91/482 αρχίζει με τις λέξεις αυτές: «Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 136 (...)».

την παρεχόμενη στο Συμβούλιο εξουσιοδότηση. Αντίθετα προς την αρχική σύμβαση εφαρμογής, για την οποία είχε οριστεί πενταετής περίοδος, οι μετέπειτα διατάξεις δεν υπόκεινται σε καμία προθεσμία. Επομένως, η Συνθήκη αφήνει στο Συμβούλιο ένα σημαντικό περιθώριο χειρισμών χωρίς να του επιβάλλει κανένα διαχρονικό περιορισμό.

82. Το Συμβούλιο μπορούσε να ασκήσει την ως άνω παρασχεθείσα εξουσία κατά δύο τρόπους: μπορούσε είτε να καθορίσει μια ενιαία περίοδο, πολύ μακρόχρονη, είτε να νομοθετήσει για βραχύτερες αλλά διαδοχικές περιόδους, το άθροισμα των οποίων θα προσέδιδε στην παρέμβασή του τα ίδια διαχρονικά αποτελέσματα με εκείνα που θα είχε μια απόφασή του ισχύουσα για ενιαία μακρότερη περίοδο. Αν το Συμβούλιο είχε εξουσιοδότηση να επιλέξει την πρώτη λύση, πράγμα που είχε στην πραγματικότητα, είχε εξίσου την ευχέρεια να επιλέξει τη δεύτερη δυνατότητα.

83. Η λογική του συστήματος οδηγεί στο ίδιο συμπέρασμα: η διαδικασία συνδέσεως των ΥΧΕ με την Κοινότητα είναι αναγκαστικά μια δυναμική διαδικασία, η οποία όχι μόνο απαιτεί διηλεκώς την πολιτική ώθηση, αλλά επιβάλλει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι αντικειμενικές περιστάσεις που προσιδιάζουν στο σύνολο των ΥΧΕ. Οι συντάκτες της Συνθήκης δεν θέλησαν να περατώσουν τη διαδικασία αυτή κατά τη λήξη της πρώτης συμβάσεως εφαρμογής, αλλά, αντιθέτως, επέτρεψαν στο Συμβούλιο να θεσπίσει τις αναγκαίες διατάξεις καθοδηγούμενο από τα επιτευχθέντα αποτελέσματα, αυτό δε χωρίς να του επιβάλουν διαχρονικά όρια.

84. Επιπλέον, ούτε το Δικαστήριο έκρινε, με τις αποφάσεις που εξέδωσε σε σχέση με τις διάφορες αποφάσεις ΥΧΕ, ότι το Συμβούλιο κατά την έκδοσή τους είχε υπερβεί τις αρμοδιότητες που του παρέχει το άρθρο 136 της Συνθήκης. Το Δικαστήριο αντιθέτως αναγνώρισε τη σχέση που υφίσταται μεταξύ του άρθρου αυτού και των εν λόγω αποφάσεων.

85. Έτσι, στη σκέψη 11 της προπαρατεθείσας αποφάσεως *Leplat*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι: «Το δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου ορίζει ότι, πριν από τη λήξη της ισχύος της συμβάσεως εφαρμογής, το Συμβούλιο καθορίζει, βάσει των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων και των αρχών που διακηρύσσει η Συνθήκη, τις διατάξεις που πρέπει να προβλεφθούν για μια νέα περίοδο. Συγκεκριμένα, *κατ' εφαρμογή της διατάξεως αυτής*, το Συμβούλιο εξέδωσε ορισμένο αριθμό αποφάσεων, από τις οποίες η πρώτη ήταν η απόφαση 64/349/ΕΟΚ (JO 1964, L 93, σ. 1472), η ισχύουσα δε κατά τον χρόνο των περιστατικών ήταν η προαναφερθείσα απόφαση 86/263 (...)»¹⁹.

86. Κατά τον ίδιο τρόπο, με την απόφαση που εξέδωσε στις 26 Οκτωβρίου 1994 στην υπόθεση *Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής*²⁰, το Δικαστήριο έκρινε σε σχέση με μια άλλη απόφαση ΥΧΕ ότι: «Βάσει του άρθρου 136 της Συνθήκης ΕΟΚ, το Συμβούλιο εξέδωσε (...) στις 25 Ιουλίου 1991, την απόφαση 91/482/ΕΟΚ, σχετικά με τη σύνδεση των υπερποντίων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα».

¹⁹ — Η υπογράμμιση δική μου.

²⁰ — C-430/92, Συλλογή 1994, σ. I-5197, σκέψη 2.

87. Μολονότι είναι αληθές ότι στις αποφάσεις αυτές το Δικαστήριο δεν έθιξε ευθέως το πρόβλημα του κύρους των αποφάσεων ΥΧΕ, πρόβλημα το οποίο είχε τεθεί, και ότι θεώρησε σιωπηρώς ότι το κύρος αυτό ήταν αποδεδειγμένο, είναι εξίσου αληθές ότι δεν θα είχε ασφαλώς παραλείψει να θίξει μια τόσο σοβαρή ανωμαλία όπως είναι η υπέρβαση εξουσίας, αν το Συμβούλιο είχε πράγματι ενεργήσει καθ' υπέρβαση εξουσίας επί είκοσι και πλέον έτη εκδίδοντας τις διαδοχικές αποφάσεις ΥΧΕ.

88. Θα συνοψίσω λέγοντας ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η άποψη της Road Air επί του σημείου αυτού έχει κάποια βαρύτητα, δεν βρίσκω επαρκείς λόγους να μην αναγνωριστεί στο Συμβούλιο η εξουσία καταμερισμού της χρονικής «περιόδου» στην οποία αναφέρεται το άρθρο 136. Το κύρος των διαδοχικών αποφάσεων που εξέδωσε το Συμβούλιο στον τομέα αυτό δεν θίγεται επομένως από την υπέρβαση εξουσίας την οποία του προσάπτει η Road Air.

89. Το δεύτερο πρόβλημα που ανακύπτει από τη διαχρονική κλιμάκωση των αποφάσεων έγκειται στο περιεχόμενό τους: Διέθετε το Συμβούλιο περιθώριο εκτιμήσεως για να καθορίσει τον ρυθμό και τον τρόπο της θέσεως σε εφαρμογή των «αρχών της παρούσας Συνθήκης»;

90. Η απάντηση πρέπει, κατά τη γνώμη, να είναι καταφατική, δεδομένου ότι το άρθρο 136 επιτρέπει στο Συμβούλιο να εκτιμά τα «επιτευχθέντα αποτελέσματα» προτού εκδώσει τις μετέπειτα αποφάσεις ΥΧΕ: το Συμβούλιο οφείλει να τις εκδώσει βάσει των αποτελεσμάτων αυτών, για την εκτί-

μηση των οποίων πρέπει αναγκαστικά να διαθέτει ευρεία διακριτική εξουσία.

91. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τον σκοπό που ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 132 — από τον οποίο απορρέει η αρχή που διακηρύσσεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 133 —, το περιθώριο εκτιμήσεως του Συμβουλίου του επιτρέπει, κατά τη γνώμη μου, να διασφαλίζει τη βαθμιαία υλοποίηση του σκοπού αυτού προτού καταλήξει, τελικώς, να απαλλάξει από δασμούς τις προερχόμενες από τις ΥΧΕ εισαγωγές προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών για τα οποία θα έχουν καταβληθεί οι απαιτούμενοι δασμοί κατά την είσοδό τους στις ΥΧΕ.

92. Η Road Air προβάλλει στο σημείο αυτό μια σημαντική αντίρρηση: έστω και αν υποτεθεί ότι η Συνθήκη δεν έταξε ορισμένη προθεσμία για την υλοποίηση του σκοπού της παραγράφου 1 του άρθρου 132, το Συμβούλιο ενήργησε παράνομα διατηρώντας, μέχρι την έναρξη ισχύος της έκτης αποφάσεως — δηλαδή επί τριάντα τρία έτη μετά τη θέσπιση του καθεστώτος που προβλέπεται στη Συνθήκη και επί είκοσι τρία έτη μετά την πλήρη έναρξη της ισχύος των κανόνων περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων —, ένα σύστημα που περιλαμβάνει ορισμένες προϋποθέσεις σχετικές με την καταγωγή των εισαγομένων προϊόντων.

93. Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Road Air έστρεψε την επίκριση αυτή κυρίως κατά της πέμπτης αποφάσεως, αλλά, με την απάντηση που έδωσε σε ερώτηση που

της απηύθυνε το Δικαστήριο, την επεξεργάστηκε στις διατάξεις της έκτης αποφάσεως, φρονώντας ότι, επιβάλλοντας δασμούς σε ορισμένες εισαγωγές προερχόμενες από τις ΥΧΕ, η απόφαση αυτή συνιστούσε ομοίως παραβίαση της Συνθήκης (ήτοι του άρθρου 132, παράγραφος 1, και του άρθρου 133, παράγραφος 1).

94. Ωστόσο, η αντίρρηση αυτή δεν μου φαίνεται πειστική.

95. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι κάθε μια από τις αποφάσεις ΥΧΕ αποτελεί ένα ομοιογενές κανονιστικό σύνολο, του οποίου τα διάφορα μέρη δεν μπορούν να αναλυθούν μεμονωμένα. Συγκεκριμένα, η κατάργηση των δασμών πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με μια ολόκληρη σειρά άλλων μέτρων που ευνοούν εξίσου, αν όχι περισσότερο, την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των ΥΧΕ ²¹.

96. Το Συμβούλιο επομένως πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα «επιτευχθέντα αποτελέσματα» όταν ο χρόνος ισχύος κάθε μιας από τις αποφάσεις ΥΧΕ φθάνει στη λήξη του, ούτως ώστε το νέο καθεστώς που ετοι-

21 — Για παράδειγμα, η έκτη απόφαση ΥΧΕ βελτιώνει αισθητά τη χρηματοοικονομική συνεργασία της Κοινότητας με τις ΥΧΕ (αύξηση κατά 40 % των αναπτυξιακών ταμείων)· επιτρέπει στις ΥΧΕ να θεσπίζουν ρυθμίσεις με σκοπό να προωθούν ή να στηρίζουν την τοπική απασχόληση· θεσπίζει ένα αποκεντρωμένο σύστημα συνεργασίας· ενισχύει την παραγωγή των επιχειρήσεων και τον σεβασμό του περιβάλλοντος και ανανεώνει επάλεον το καθεστώς των εμπορικών συναλλαγών προς την κατεύθυνση που ανέφερα ήδη ανωτέρω.

μάζεται να θεσπίσει να παρέχει τη δυνατότητα μεγαλύτερης προσεγγίσεως των σκοπών που διακηρύσσονται στο τέταρτο μέρος της Συνθήκης. Στο μέτρο που η νέα απόφαση, εξεταζόμενη στο σύνολό της, συνιστά πρόοδο στην υλοποίηση των σκοπών αυτών, το Συμβούλιο θα έχει πετύχει τον σκοπό για τον οποίο το άρθρο 36 του παρέαχε εξουσιοδότηση προς ενέργεια.

97. Ο ρυθμός της υλοποιήσεως αυτής γίνεται εύκολα αντιληπτός στις δύο αποφάσεις που ενδεχομένως έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση: σύμφωνα με την πέμπτη απόφαση, μόνο τα προϊόντα καταγωγής ΥΧΕ μπορούσαν να εισαχθούν στην Κοινότητα απαλλασσόμενα δασμών, εξαιρουμένων ορισμένων γεωργικών προϊόντων. Αντιθέτως, από την έκτη απόφαση και εκείθεν, η απαλλαγή χορηγήθηκε υπό γενικότερους όρους, καθόσον της απαλλαγής αυτής μπορούν να τύχουν όχι μόνο τα γεωργικά προϊόντα, αλλά και τα εμπορεύματα που δεν κατάγονται από τις ΥΧΕ (εξαιρουμένων ορισμένων ευαίσθητων προϊόντων), τα οποία όμως βρίσκονται εκεί σε ελεύθερη κυκλοφορία προτού επανεξαχθούν στην Κοινότητα.

98. Η πρόοδος των προερχομένων από τις ΥΧΕ εμπορευμάτων στο κοινοτικό τελωνειακό έδαφος (το οποίο είναι προφανές ότι δεν περιλαμβάνει τις Ολλανδικές Αντίλλες) αποτέλεσε συνεπώς αντικείμενο μιας προοδευτικής ελευθερώσεως πριν από την πλήρη υλοποίηση, το 1991, του σκοπού που ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 133. Αυτή η διαδικασία εξαλείψεως των τελωνειακών φραγμών συνοδεύεται από μια ολόκληρη σειρά άλλων μέτρων τα οποία ευνοούν και αυτά τις εμπορικές συναλλαγές με τις ΥΧΕ και συμβάλλουν επομένως στην οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

99. Δεν βρίσκω επαρκείς νομικούς λόγους για να θεωρηθεί ότι αντίκειται στη Συνθήκη ο ρυθμός της εξαλείφσεως των τελωνειακών φραγμών που υιοθέτησε το Συμβούλιο με τις δύο επίμαχες αποφάσεις, οι οποίες συνιστούν το προϊόν της τόσο ευρείας διακριτικής εξουσίας που του παρέχει το άρθρο 136. Όποια νομική τεχνική και αν επιλεγεί μεταξύ εκείνων που εφαρμόζονται συνήθως για να ελεγχθεί η άσκηση της διακριτικής εξουσίας εκ μέρους ενός θεσμικού οργάνου, καμία δεν θα επιτρέψει, κατά τη γνώμη μου, να ανακαλυφθεί εν προκειμένω η παραμικρή πλημμέλεια που θα μπορούσε να καταστήσει ανίσχυρες τις αποφάσεις αυτές.

100. Απ' όλα αυτά τα στοιχεία συνεπάγεται επομένως ότι πρέπει να εφαρμοστούν ως έχουν οι διατάξεις της μιας ή της άλλης αποφάσεως που αφορούν τους δασμούς που μπορούν να επιβληθούν κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα εμπορευμάτων καταγωγής τρίτης χώρας που βρίσκονταν σε ελεύθερη κυκλοφορία στις Ολλανδικές Αντίλλες πριν από την εισαγωγή τους.

101. Στο μέτρο που η έκτη απόφαση θα εφαρμοζόταν αναδρομικά, πράγμα που θα συνεπαγόταν την επιστροφή στη Road Air των δασμών που κατέβαλε κατά την είσοδο του εισαχθέντος στην Κοινότητα προϊόντος, το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρημάτων που διατύπωσε για να αμφισβητήσει το βάσιμο της επιβολής των δασμών αυτών θα έχανε κάθε στήριγμα, εφόσον το γενεσιουργό γεγονός αυτής της επιβολής θα εξαφανιζόταν άνευ ετέρου, δεδομένου ότι θα επρόκειτο για απαλλασσόμενη εισαγωγή εντός της Κοινότητας.

102. Στην αντίθετη περίπτωση όπου η έκτη απόφαση δεν θα εφαρμοζόταν αναδρομικά ή στην περίπτωση όπου το Δικαστήριο θα έκρινε ότι, παρά τον αναδρομικό της χαρακτήρα, η έκτη απόφαση δεν μπορεί να έχει εφαρμογή, η απάντηση που το Δικαστήριο θα πρέπει να δώσει στο αιτούν δικαστήριο θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να επιβεβαιώνει το κύρος των διατάξεων της πέμπτης αποφάσεως, κατ' εφαρμογή των οποίων επιβλήθηκαν στο παρελθόν οι δασμοί κατά την επίμαχη στα πλαίσια της κυρίας δίκης εισαγωγής.

Πρόταση

103. Για τους λόγους αυτούς, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα που του υπέβαλε η Tariefcommissie:

«1) Η απόφαση 91/482/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, εφαρμόζεται αναδρομικά στην επίμαχη στα πλαίσια της κυρίας δίκης εισαγωγή, στο μέτρο που είναι ευνοϊκή για την προσφεύγουσα επιχείρηση, καθόσον της επιτρέπει να επιτύχει την επιστροφή, εν όλω ή εν μέρει, των δασμών που κατέβαλε κατά την εισαγωγή αυτή.

- 2) Εν πάση περιπτώσει, οι διατάξεις του τετάρτου μέρους της Συνθήκης ΕΟΚ, και ειδικότερα τα άρθρα του 132, 133, 134 και 136, δεν εμποδίζουν, κατά την ημερομηνία που αναφέρει η διάταξη περί παραπομπής, την επιβολή δασμών κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα εμπορευμάτων καταγωγής τρίτης χώρας που βρίσκονταν σε ελεύθερη κυκλοφορία στις Ολλανδικές Αντίλλες. Το νομικό καθεστώς των δασμών αυτών διέπεται είτε από την απόφαση 91/482, σχετικά με τη σύνδεση των υπερποντίων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, είτε από την απόφαση 86/283/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 1986, της οποίας η ορθή εφαρμογή δεν αντιβαίνει στα προαναφερθέντα άρθρα της Συνθήκης ΕΚ.»